

Strategi för det brottsförebyggande arbetet i Hallstahammars kommun

Denna strategi avser Hallstahammars kommuns avgränsning av fokusområden för det brottsförebyggande arbetet inom ramen för kommunens ansvar.

Mål och
budget

Strategi

Program

Handlings-
plan

HALLSTAHAMMARS
KOMMUN

Mål och
budget

Strategi

Program

Handlings-
plan

Beslutad av: Kommunstyrelsen

Datum och paragraf: 2024-10-21 KS § 220

Giltighetstid: 2024-2026

Revideringar och omarbetningar:

Dokumentet gäller för:

Dokumentansvarig: Linnea Persson, brottsförebyggande strateg,
Kommunstyrelseförvaltningen

Innehåll

Strategi avseende fokusområden för det brottsförebyggande arbetet	4
Sammanfattning	4
Bakgrund	4
Fokusområden	5
Narkotika (handel och bruk)	5
Klotter (offentliga platser)	6
Rekrytering av unga till kriminella nätverk	7
Välfärdsbrottslighet	8
Åtgärdsplan	9
Uppföljning	9
Referenser	10

Mål och
budget

Strategi

Program

Handlings-
plan

Strategi avseende fokusområden för det brottsförebyggande arbetet

Sammanfattning

Framtagna fokusområden är *narkotika (bruk och handel)*, *klotter (offentliga miljöer)*, *rekrytering av unga till kriminella nätverk* samt *välfärdsbrottslighet*. Målgruppen **barn och unga** har beaktats i samtliga fokusområden. Konkreta åtgärder kopplat till respektive fokusområde kommer att formuleras i en åtgärdsplan i den brottsförebyggande samordningsgruppen och i sammansatta arbetsgrupper. Uppföljning av genomförandet hålls samman av samordningsgruppen och återrapportering sker tertialsvis till Kommunstyrelsens arbetsutskott (KSAU). Brottsförebyggande strateg leder och håller ihop arbetet.

Bakgrund

Den 1 juli 2023 trädde en ny lagstiftning i kraft som reglerar kommunens ansvar vad gäller det lokala brottsförebyggande arbetet, Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Bestämmelserna i lagen syftar till att säkerställa att kommuner utifrån ett kunskapsbaserat underlag tar ställning till behovet av brottsförebyggande åtgärder och tar visst ansvar för samordningen av det brottsförebyggande arbetet inom kommunen.

Lagen säger bland annat att kommuner ska ta fram en lägesbild över brottsligheten inom kommunen, och med den som underlag besluta om vilka åtgärder som kommunen avser vidta för att förebygga brott (åtgärdsplan). Lägesbilden ska enligt lag uppdateras minst vartannat år och åtgärdsplanen revideras.

Kommunens lägesbild för 2023 genomfördes av Embrace Safety AB på uppdrag av Hallstahammars kommun och presenterades 2024-04-11 för Lokalt Brå. Lägesbilden är en analys över majoriteten av alla typer av brott, (o)trygghet och relaterade risk- och skyddsfaktorer i Hallstahammars kommun under 2023. Lägesbilden identifierar bland annat vart problemen med brottslighet är som störst, hur situationen ser ut i jämförelse med andra kommuner och hur utvecklingen sett ut över tid. Lägesbilden har i efterhand kompletterats med problemområdet *rekrytering av unga till kriminella nätverk*. Detta utifrån uppgifter om förekomst av rekrytering av unga i kommunen samt uppgifter om en snabb eskalering nationellt sett när det gäller rekrytering över sociala medier. Sammanfattningsvis visar lägesbilden att antalet anmälda brott år 2023 ökade jämfört med föregående år och visar den högsta nivån senaste femårsperioden. De vanligaste kategorierna av anmälda brott var år 2023 stöld- och tillgreppsbrott och brott mot person. Även skadegörelsebrott utgjorde en stor andel av de anmälda brotten under året. Enligt polisens trygghetsmätning är den självrapporterade utsattheten för brott dock fortsatt låg. (Brott och (o)trygghet: Lägesbild år 2023, 2024).

Mål och budget

Strategi

Program

Handlingsplan

Fokusområden

Innan en åtgärdsplan kan formuleras och beslutas om behöver en avgränsning göras. Samtliga prioriteringsområden som lyfts fram i lägesbilden har belysts och förslag på en prioritering att fokusera på har genomförts. Prioriteringen har tagit hänsyn till lägesbildens resultat, redan pågående arbeten i kommunen samt kommunens förutsättningar. Målgruppen barn och unga har särskilt beaktats. Brottsförebyggande strategier har tillsammans med samordningsgruppen tagit fram följande fyra områden:

Narkotika (handel och bruk)

Narkotikabrott tillhör de brottskategorier där antalet anmälda brott i huvudsak är ett resultat av polisens spanings- och ingripande verksamhet, vilket är viktigt att ha med i åtanke. I lägesbilden framkommer det att antalet anmälda narkotikabrott har minskat sedan föregående år. De dominerande narkotikabrotten är innehav och eget bruk, som båda minskat. Sett över tid har de anmälda narkotikabrotten ökat från 2019 - 2022 för att sedan minska något under 2023. Senaste Liv och hälsa ung visar att narkotikaanvändningen bland kommunens ungdomar minskar. Sett till hela länet ligger Hallstahammar på samma nivå som Västmanlands län (9 %). Det är vanligare att flickor (13 %) någon gång använt narkotika än pojkar (4 %) vilket skiljer sig från länet där andelen är lika stor (Brott och (o)trygghet: Lägesbild år 2023, 2024).

Trots en generell minskning av antalet anmälda narkotikabrott och narkotikaanvändning bland unga finns det oroande trender och kopplingar till en ökad andel medborgare som uppger att de observerat vad de tror är narkotikaförsäljning, påverkade personer utomhus eller bostäder som tillhåll för dessa personer. Enligt polisens mätning anses detta vara ett ganska påtagligt problem. Narkotikahandel är en brottslig handling som kan innebära att man hamnar i kriminella sammanhang och fastnar där under lång tid. Kan även leda till eget bruk och missbruk som i sig är riskfyllt. Det är också något som kan påverka medborgares trygghet (Brott och (o)trygghet: Lägesbild år 2023, 2024).

I intervjuer med barn- och ungdomscoacherna och socialtjänsten framkommer det att det finns kända "hotspots" i den offentliga miljön där narkotikahandel sker öppet, vissa tider. Det uppges främst vara vuxna personer som står för den öppna narkotikahandeln. De preparat som enligt uppgift finns i omlopp är hasch/cannabis, kokain, kristaller, olika tabletter och heroin.

Det framkommer att det finns tecken som pekar på att unga riskerar att dras in i problematiken då de vistas i samma miljö där den öppna narkotikahandeln sker. Det är också troligt att även unga har handlat narkotika vid utpekade "hotspots". Enligt de uppgifter från barn- och ungdomscoacher är det troligtvis främst preparat med cannabis, såsom hasch och "gräs", som den unga målgruppen tar.

Stiftelsen Tryggare Sverige genomförde 2023 en trygghetsanalys i kommunens största högstadieskola, Parkskolan, på uppdrag av Hallstahammars kommun. I den framkommer det att det finns oro hos personalen att det förekommer narkotika på skolan i form av eget bruk och möjligen försäljning av narkotika. En del av utmaningarna i det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet handlar om lokalerna, som är svåra att

Mål och budget

Strategi

Program

Handlingsplan

överblicka. Som utmaning lyfter även personalen att de saknar tillräcklig kunskap om droger. Skolpersonalen upplever att det är svårt att hantera situationer när elever misstänks vara påverkade då det saknas kunskap gällande olika typer av narkotika samt vad effekterna blir av olika sorters narkotika (Trygghet i skolan - Trygghetsanalys Parkskolan, 2023).

I intervjuer med socialtjänst, barn- och ungdomscoacher och skola framträder inte en samstämmig bild över omfattningen av narkotika bland unga i kommunen. Detta kan bero på de olika uppdrag de olika professionerna har, men visar också på ett behov av att stärka samverkan mellan professionerna. Det råder en enighet i att det går att se ett samband mellan narkotikabruk, annan ohälsa och hög skolfrånvaro samt avsaknad av organiserad fritid.

Problembild:

Att narkotika, både handel och eget bruk, förekommer bland barn och unga och i deras närhet.

Klotter (offentliga platser)

Antalet anmälda skadegörelsebrott ligger på en liknande nivå som föregående år men sett till utvecklingen över tid går det att se en kraftig ökning av skadegörelsebrotten. Skadegörelse mot stat, kommun och landsting (ej klotter) och klotter utgör de antalsmässigt största brottstyperna inom skadegörelsebrott, följt av skadegörelse på motorfordon och annan skadegörelse. Problematiken uppfattas innebära ett påtagligt problem och rör i synnerhet skadegörelser riktade mot kommunens skolor och förskolor men även i den offentliga miljön (Brott och (o)trygghet: Lägesbild år 2023, 2024).

Brottsförebyggande rådet (Brå) beskriver att klotterproblemet kan delas in i tre problemområden:

1. **Det ekonomiska problemet.** Sanering av klotter kostar samhället stora summor. Till dessa kostnader kan också läggas den materialförstöring av fasader och murar som upprepat klotter och klottersanering leder till. Därutöver tillkommer kostnader för alla de timmars arbete som olika yrkesgrupper lägger ner på att arbeta klotterförebyggande.
2. **Otrygghetsproblemet.** Det finns forskning som tyder på att om ett område är eftersatt (klotter tvättas inte bort och trasiga fönsterrutor byts inte ut), ökar risken för att området snabbt förslummas genom mer skadegörelse och kan då leda till en ökad upplevelse av otrygghet. Den upplevda otryggheten är en viktig faktor för många människors livskvalitet.
3. **Problem för klottrarna själva.** Det finns flera exempel på ungdomar som har gått in i vuxenvärlden med stora skadeståndsskulder. Ett sådant utanförskap i tidig ålder gör sannolikt inträdet i vuxenlivet problematiskt. Bland klottrarna

Mål och budget

Strategi

Program

Handlingsplan

(sannolikt främst de äldre) finns också några personer med betydande kriminalitet och kanske också missbruksproblem. En ung människa som tillhör en subkultur, där kriminella handlingar och avståndstagande mot vuxenvärlden är naturliga inslag, löper sannolikt en ökad risk att fortsätta med kriminalitet (Klotterförebyggande åtgärder - En idéskrift om att tänka parallellt, 2005).

Vidare menar Brottsförebyggande rådet att forskning understryker att det inte finns någon "typisk klottrare" och att förebyggande arbete behöver ta hänsyn till att klottrare inte är en enhetlig grupp och att klotterproblemet kan behöva angripas på olika sätt och från flera håll. Brottsförebyggande rådet beskriver att bland de som klottrar finns bland annat 10-åringar som okynnnesklottrar, 14 - 15-åringar som spänningsklottrar och konstnärligt intresserade ungdomar. Men i gruppen klottrare ingår också äldre tonåringar och vuxna som förutom vanemässigt klottrande även kan begå andra, grövre brott. Att komma till bukt med klotter är med andra ord komplext och ställer krav på samverkan mellan olika aktörer i en kommun. (<https://bra.se/forebygga-brott/forebyggande-utifran-amne/skadegorelse-och-klotter.html>, u.d.)

I Hallstahammars kommun är uppfattningen att samtliga ovan nämnda "klotter-typer" förekommer men att gruppen som klottrar för ett konstnärligt intresse har avtagit. Det finns en samordning och kring problematiken och insatser pågår. I kommunen finns ingen policy eller gemensam strategi för hur klotterproblematiken ska förebyggas och hanteras.

Problembild:

Att klotter förekommer i kommunens offentliga miljö.

Rekrytering av unga till kriminella nätverk

I lägesbilden beskrivs att det inte finns några aktiva kriminella grupperingar i Hallstahammars kommun. I samtal med polis och socialtjänst framkommer att det är känt att det skett rekrytering av unga i Hallstahammars kommun till ett kriminellt nätverk i närliggande stad. Polis har med anledning av det initierat en samverkan med andra aktörer i Hallstahammars kommun med syfte att dela lägesbild och göra gemensamma insatser för att förhindra att barn och unga rekryteras till organiserad brottslighet.

I Brottsförebyggande rådets studie *Barn och unga i kriminella nätverk* beskrivs att det kan gå snabbt att rekrytera ett barn till ett kriminellt nätverk. I riskzonen finns barn som redan begår mindre allvarliga brott, är synliga utomhus i utsatta områden eller har vänner och anhöriga inom nätverken och därmed är barnen mottagliga för att uppvaktas av de äldre i området. (Barn och unga i kriminella nätverk, 2023)

Nationellt sett sker dessutom en snabb utveckling av att unga rekryteras till kriminella nätverk över sociala medier, utan att egentlig anknytning finns till ett visst

Mål och budget

Strategi

Program

Handlingsplan

område/kommun. Polisen har över tid sett barn och unga som själva söker uppdrag, så som grova våldsdåd, på sociala medier. I dagsläget finns inget känt fall i Hallstahammars kommun. Med anledning av en överhängande risk att unga i Hallstahammars kommun rekryteras till att utföra kriminella handlingar och de stora konsekvenser det medför ser kommunen och polis ett behov av en samordning och åtgärder för att förebygga och motverka.

Problembild:

Att barn och unga riskerar att rekryteras till kriminella nätverk.

Välfärdsbrottslighet

Sveriges kommuner och regioners (SKR) definition av välfärdsbrott är när en extern aktör – företag eller privatperson – otillbörligen utnyttjar medel från kommunen eller regioner för egen vinning. Exempel på kommunala områden där välfärdsbrottslighet kan förekomma är bygg- och exploateringsverksamhet, bygglov, alkoholtillstånd, föreningsbidrag, ekonomiskt bistånd, personlig assistans. (<https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/hotmotdemokratiocsamhallssystem/valfardsbrottslighet.377.html>, 2024)

Ett generellt kriterium för att ett brott ska klassas som ett välfärdsbrott är att brottet är samhällsskadligt, exempelvis genom löpande felaktiga utbetalningar eller att felaktiga utbetalningar skett vid enstaka tillfällen men av ett större belopp. Denna brottstyp drabbar framför allt individer som är i behov av samhällets insatser (t ex. barn, äldre och funktionsnedsatta) genom att personer på felaktiga grunder tar emot stöd och hjälp från välfärdssystemet. Ett annat sätt att utnyttja systemet inom den gemensamma välfärden är folkbokföringsbrott. (Brott och (o)trygghet: Lägesbild år 2023, 2024)

SKR:s uppfattning är att inom alla områden där det finns möjlighet att göra en vinst, antingen för egen del eller för företaget, förekommer det brott och oegentligheter. Flera undersökningar visar dessutom att denna typ av brottslighet ökar i omfattning och drabbar såväl kommuner och regioner som statliga myndigheter. Utvecklingen kring välfärdsbrottslighet har nationellt sett gått från att vara enskilda individer och fusk med exempelvis extra föräldrapenning, semesterersättning, ekonomiskt bistånd till att idag vara med strukturerat, organiserat och i kriminella nätverk.

Mål och budget

Strategi

Program

Handlingsplan

(<https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/hotmotdemokratiocsamhallssystem/valfardsbrottslighet.377.html>, 2024)

I årslägesbilden för 2023 framgår det att det i Hallstahammars kommun saknas en lokal kartläggning om förekomsten av välfärdsbrott. Enligt socialtjänsten i Hallstahammar förekommer brottstyper så som bidragsbrott och folkbokföringsbrott. Hur omfattande välfärdsbrottsligheten är i Hallstahammars kommun saknas det säkra data om. Det är dock troligt att Hallstahammars kommun går i en samma riktning som den SKR beskriver ovan. Det är också troligt att välfärdsbrottslighet förekommer i kommunen och att den kommer att drabba kommunen mer påtagligt än vad den hittills gjort. Dessutom finns en tydlig koppling mellan välfärdsbrottslighet och annan organiserad brottslighet såsom gängkriminalitet och narkotikahandel då det ofta rör sig om samma grupper.

Problembild:

Att välfärdsbrottslighet ökar och blir allt mer organiserad.

Åtgärdsplan

Utifrån ovanstående fokusområden utarbetas en åtgärdsplan med aktiviteter för att på ett konkret sätt arbeta med problembilderna. I åtgärdsplanen beskrivs vilka moment som åtgärden består av och hur genomförandet ska dokumenteras. Åtgärdsplanen preciserar också vem som ska göra vad utifrån tillgängliga resurser, motiv och skyldigheter (Upprätta åtgärdsplan - Brottsförebyggande rådet , 2020).

Arbetsgrupper bildas för varje fokusområde. Brottsförebyggande samordningsgrupp kommer att hålla ihop arbetet som leds av brottsförebyggande strateg.

Att det konkreta arbetet läggs verksamhetsnära gör det möjligt att snabbt revidera åtgärderna vid behov.

Uppföljning

Under arbetets gång med åtgärdsplanen kommer löpande uppföljningar att genomföras i brottsförebyggande samordningsgruppen och i respektive arbetsgrupp.

En återrapportering kommer ske till KSAU en gång per tertial.

Mål och budget

Strategi

Program

Handlingsplan

Referenser

(2023). *Barn och unga i kriminella nätverk*. Brottsförebyggande rådet.

(2024). *Brott och (o)trygghet: Lägesbild år 2023*. Embrace Safety AB.

<https://bra.se/forebygga-brott/forebyggande-utifran-amne/skadegorelse-och-klotter.html>.
(u.d.).

<https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/hotmotdemokrati ochsamhallssystem/valfardsbrottslighet.377.html>. (den 17 juni 2024). Hämtat från www.skr.se

Klotterförebyggande åtgärder - En idéskrift om att tänka parallellt. (2005). Hämtat från <https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2005-01-27-ideskrift-13.-klotterforebyggande-atgarder.html>

Orsaksanalys i lokalt brottsförebyggande arbete. (2018). Hämtat från <https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2018-04-17-orsaksanalys-i-lokalt-brottsforebyggande-arbete.html>: www.bra.se

Ta fram en kartläggning och lägesbild - Brottsförebyggande rådet. (den 17 okt 2023). Hämtat från www.bra.se

(2023). *Trygghet i skolan - Trygghetsanalys Parkskolan*. Stiftelsen Tryggare Sverige.

Upprätta åtgärdsplan - Brottsförebyggande rådet. (den 01 juni 2020). Hämtat från www.bra.se

Mål och
budget

Strategi

Program

Handlings-
plan